

ASIGURAREA SUBVENȚIONATĂ A RISCURILOR ÎN ACTIVITATEA AGRICOLĂ**Elena EFROS**

Universitatea de Stat din Moldova

În această lucrare sunt prezentate rezultatele unor cercetări științifice asupra problemelor cu care se confruntă fermierii din Republica Moldova privind utilizarea corectă a diferitelor tipuri de subvenții. În concluzie autorul vine cu unele recomandări concretizate în măsuri eficiente pentru susținerea de către stat a sectorului agricol, ce rezultă din cercetarea experienței altor țări în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: programe de susținere din partea statului, risc agricol, prețuri și subvenționare a fermierilor.

SUBVENTIONED INSURANCE OF RISCS IN AGRICULTURAL ACTIVITY

In this paper the author presents the results of the scientific research on the problems faced by the farmers in Republic of Moldova concerning the proper use of various forms of subsidies. The conclusions contain some recommendations on the effective measures for the state support of agricultural sector, resulting from the research of the experience of other countries in this field.

Keywords: state insurance programs, agricultural risk, price and income support of farmers.

Introducere

Sistemul de subvenționare în agricultură este în vizorul permanent al autorităților executive. Subvenționarea agriculturii este un ajutor absolut necesar dezvoltării agriculturii și, totodată, un mijloc de atragere a investițiilor în acest domeniu. În ultimii doi ani ai perioadei analizate (2010–2011) se atestă o creștere a tuturor indicatorilor activității economice a întreprinderilor agricole din Republica Moldova. Unii experți susțin că un factor care a influențat situația respectivă este revizuirea politicii Guvernului Republicii Moldova privind obiectivele subvenționării sectorului agrar. Prin alocarea mijloacelor fondului de subvenționare se urmărește atingerea următoarelor obiective:

- 1) creșterea productivității și a competitivității produselor agroalimentare moldovenești pe piețele interne și externe;
- 2) stimularea transferului tehnologic și a serviciilor de extensivitate;
- 3) sporirea veniturilor producătorilor agricoli, asigurarea securității alimentare și eradicarea sărăciei populației Republicii Moldova;
- 4) atragerea pe larg a tinerilor fermieri în inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural;
- 5) utilizarea eficientă a resurselor naturale și conservarea mediului ambiant.

Material și metode

Studiul privind subvenționarea agriculturii în Republica Moldova a fost realizat în baza materialelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, precum și a lucrărilor unor cercetători în domeniul economiei agrare [5]. În calitate de metode am aplicat metoda monografică; analiza, sinteza; metoda logică; analiza seriilor cronologice; analiza tendinței ș.a.

Rezultate și discuții

Sistemul de subvenționare aplicat în perioada anilor 2002-2009 a fost apreciat de către experți și cercetători în domeniu ca fiind: ineficient, netransparent și birocratizat [5, p.154]. La momentul actual, subvențiile vizează în mod special aspectele investiționale, menite să dezvolte avantajele competitive ale sectorului agrar și integrarea acestuia în sistemul comercial internațional.

Analiza evoluției subvenționării agriculturii în Republica Moldova, efectuată în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, arată că dacă în anul 2002 subvențiile alocate acestui sector au constituit doar 11 mil. lei, apoi, începând cu anul 2005, acestea au înregistrat o creștere considerabilă, atingând cel mai mare nivel în anul 2008 – 658 mil. lei. În anii 2010–2012 fondul anual de subvenționare a agriculturii a

constituit cca 400 mil. lei. În anii 2009-2010 s-au acumulat datoriile față de beneficiarii subvenționării, astfel că în 2011 Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură a avut realmente în administrare cca 215 milioane din cele 400 milioane acordate. În legătură cu aceasta, în anul 2012 subvențiile au fost acordate în două tranșe: prima – de 75%, la momentul semnării contractului, iar restul sumei s-a achitat după 1 noiembrie. În acest fel au fost evitate acumulările de datorii pentru anii următori, asigurându-se o gestionare mai rațională a fondurilor de subvenționare.

În 2011 s-au atras investiții în agricultură în mărime de 1,526 milioane lei, fiind subvenționate cu 214 milioane. În anii 2011–2012 subvențiile au constituit cca 13% din valoarea totală a investițiilor efectuate în acest sector.

Tabelul 1

Subvenții acordate pentru agricultură în Republica Moldova în perioada anilor 2002 - 2011

Indicatori	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Produsul intern brut în prețuri curente, mil. lei	22555,8	27618,9	32031,8	37651,9	44754,4	53429,5	62921,5	60429,8	71885,5	82348,7
Subvenții, mil. lei	125,6	162,0	302,6	644,0	653,6	1326,0	1214,0	968,4	761,5	780,9
Subvenții pentru agricultură, mil. lei	11,0	30,0	36,0	251,0	319,4	622,6	658,0	614,0	400,0	215,4
Pondere subvențiilor pentru agricultură în PIB, %	0,05	0,11	0,11	0,67	0,71	1,16	1,04	1,01	0,55	0,26
Revin subvenții la 1 ha teren agricol, lei	5,79	15,79	18,95	132,10	168,10	327,68	346,31	323,16	210,53	113,39

Sursa: elaborat de autor în baza surselor [3,4,6].

Datele Tabelul 1 denotă că subvențiile alocate agriculturii au alcătuit cca 1% din PIB-ul anului respectiv în prețuri curente doar în perioada 2007–2009, în anul 2010 ponderea acestora s-a redus la 0,55%, iar în 2011 acestea au constituit doar ¼ din PIB.

De menționat că și în țările membre ale Uniunii Europene (UE-27) se atestă o tendință de diminuare a ajutorului de stat acordat sectorului agricol [7]:

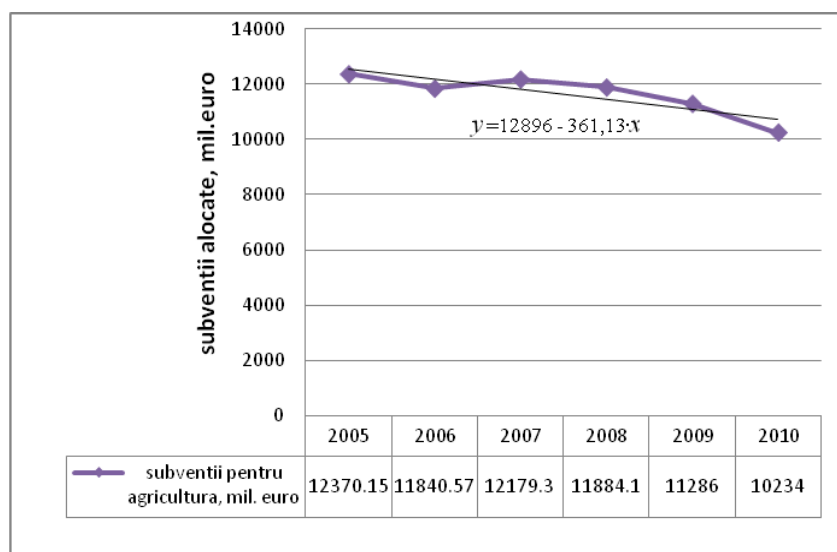

Fig.1. Evoluția subvențiilor pentru agricultură în țările membre ale Uniunii Europene (UE-27) în perioada anilor 2005–2010.

Astfel, dacă la etapa inițială direcțiile de subvenționare se limitau la stimularea creditării, subvenționarea lucrărilor agricole și crearea stațiilor tehnologice de mașini, atunci, începând cu anul 2006, acestea s-au

extins, incluzând înființarea plantațiilor pomicole, susținerea sectorului zootehnic, subvenționarea asigurării riscurilor în agricultură, achiziția produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților, subvenționarea producătorilor sfecele de zahăr și a producătorilor de tutun. Începând cu anul 2007 fondul de subvenționare a fost îndreptat spre susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice, încurajarea dezvoltării nukului, stimularea investițiilor în procurarea de tehnică și utilaj agricol etc.

Cercetările privind distribuția sectorială a subvențiilor acordate în Republica Moldova în perioada anilor 2008–2011 indică la o creștere a ponderii subvențiilor ce au revenit agriculturii: de la 42,4% în anul 2008 la 61,6% în anul 2011. Cea mai mare pondere a fost atinsă în anul 2009, când acestea au constituit 71,3% [6]. Pentru anul 2013 au fost preconizate un șir de direcții de subvenționate și revăzute mecanismele de alocare a surselor în vederea eficientizării acestora.

Tabelul 2

**Forme de sprijin al agriculturii în anii 2011 – 2012 și măsuri
preconizate pentru anul 2013 în Republica Moldova [4]**

Măsuri	Formele de sprijin	Anul 2011		Anul 2012		Suma preconizată pentru 2013, mii lei
		Suma total achitată, mii lei	Nr. de contracte	Suma total achitată, mii lei	Nr. de contracte	
Măsura nr.1	Stimularea creditării producătorilor agricoli de către bănci comerciale, organizații de microfinanțare și asociații de economii și împrumut	3279	58	40641	896	50000
Măsura nr.2	Stimularea asigurării riscurilor de producție în agricultură	14615	164	37807	266	35000
Măsura nr.3, inclusiv:	Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale	41268	240	74379	713	80000
plantații viticole		16422	114	43774	304	45000
plantații pomicole		24846	126	30605	409	35000
Măsura nr.4	Subvenționarea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri)	6238	43	10677	149	30000
Măsura nr.5	Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, a echipamentului de irigare, precum și a sistemelor antiîngheț și a instalațiilor antigrindină	97250	664	165147	2255	100000
Măsura nr.6	Stimularea investițiilor pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice	786	13	16960	81	25000
Măsura nr.7	Stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului lor genetic	12044	19	11183	24	25000
Măsura nr.8	Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	10124	23	43006	245	100000
Măsura nr.9	Stimularea consolidării terenurilor agricole	x	x	x	x	2000
Măsura nr.10	Stimularea irigației terenurilor agricole	x	x	x	x	8000
Alte măsuri		29847	97			
În total		215451	1321	399800		455000

Una dintre cele mai solicitate măsuri după numărul cererilor depuse și după consumul de fonduri în anul 2011 a fost stimularea achiziționării tehnicii și a utilajului agricol. Jumătate din subvențiile destinate acestui

sector (cca 52%) au fost direcționate în acest scop. În 2012 guvernul a limitat subvențiile pentru procurarea tehnicii agricole per beneficiar la 1,5 milioane lei și per unitate – până la 500 mii lei. În legătură cu secetele frecvente s-a decis majorarea subvenționării destinate achiziției sistemelor pentru irigare: de la 25% la 40% din valoarea acestora. Totuși, ponderea subvențiilor acordate pentru această măsură în anul 2012 a constituit peste 41% din fondul de subvenționare utilizat, fiind încheiate 2255 contracte, adică numărul de beneficiari s-a mărit de 3,4 ori.

În anul 2012 prin sistemul de subvenționare a măsurilor de stimulare a investițiilor au fost:

- ✓ înființate 5017 hectare plantații pomicole (plantații de măr, prun, piersic ș.a.);
- ✓ înființate 1020 hectare plantații viticole (674 – cu soiuri de masă, 347 – cu soiuri tehnice);
- ✓ construite și utilizate spații pentru producerea legumelor pe terenuri protejate (sere, solarii, tuneluri) pe o suprafață totală de cca 60 hectare;
- ✓ achiziționate 1046 unități de tehnică agricolă (tractoare – 959, inclusiv 603 – până la 290 CP, 356 – peste 290 CP; combine – 87) și 1843 unități de utilaj agricol (echipament irigare – 142 unități; instalații antigrindină – 4 unități);
- ✓ procurate animale de prăsilă pentru menținerea fondului genetic (vacii donatoare de embrioni – 198 capete; vaci primare, junci și juninci – 270 capete; vieri cu vârsta de 6-8 luni – 18 capete; scrofițe neînsămânțate – 704 capete; mioare și căprițe – 124 capete);
- ✓ prin măsura de subvenționare nr.8 au fost achiziționate și instalate 122 echipamente tehnologice și utilaje pentru întreprinderile de procesare, uscare și congelare a fructelor și legumelor, procesare a produselor de origine animalieră:
 - procesare carne, inclusiv pește – 8 unități;
 - procesare cereale – 31 unități;
 - frigidere – 49 unități;
 - case de ambalat – 6 unități;
 - procesare legume – 7 unități;
 - procesare fructe – 9 unități;
 - procesare lapte – 4 unități;
 - procesare oleaginoase – 8 unități [3].

Prin Legea bugetului de stat pentru anul 2013 [1] au fost prevăzute subvenții pentru agricultori în aceeași mărime ca și în anul precedent, dar, grație ajutorului acordat de Uniunea Europeană, acest fond a fost suplimentat cu 60 milioane lei.

Republica Moldova în ultimii ani este tot mai mult afectată de factorii climaterici nefavorabili, iar agricultura, sector în care activitatea își are specificul său, este afectată cel mai mult. În conformitate cu legislația Republicii Moldova [2], se subvenționează asigurarea riscurilor de producție în agricultură. Însă, asigurarea se efectuează doar de companiile acreditate. La moment prestează servicii de acest gen doar două companii de asigurare (Moldasig și Moldcargo), care pot desfășura asigurări în agricultură cu posibilitatea de subvenționare din partea statului.

Conform statisticii oficiale, în Republica Moldova doar 2,5% din terenurile agricole lucrate sunt asigurate, în Europa acest indice fiind în medie de 15-20%.

Riscurile din fitotehnie, horticultură, viticultură și zootehnie, ale căror prime de asigurare se subvenționează din fondul de subvenționare a producătorilor agricoli pe anul 2013, sunt cele provocate de:

- 1) seceta excesivă (care a provocat o scădere a recoltei de peste 30%);
- 2) grindină;
- 3) temperaturi scăzute sub limita biologică de rezistență a plantelor;
- 4) furtuni;
- 5) inundații;
- 6) pieirea animalelor, păsărilor, familiilor de albine din cauza bolilor, furtunilor, grindinei, inundațiilor, răcirii excesive, traumelor;
- 7) sacrificarea, în caz de necesitate, a animalelor, conform indicațiilor Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor [2].

Din fondul de subvenționare a producătorilor agricoli pe anul 2013 s-a prevăzut subvenționarea primelor de asigurare la următoarele culturi agricole și specii de animale și păsări:

- ✓ sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, porumb, soia, legume și tutun – pentru roada anului 2013;
- ✓ grâu, orz și rapița de toamnă – pentru roada anului 2014;
- ✓ plantații multianuale (vii, livezi, pepiniere viticole și pomicole, precum și recolta de struguri și fructe);
- ✓ animale, familii de albine și păsări.

Conform datelor Comisiei Naționale a Pieței Financiare, în anul 2012 numai 5 societăți de asigurare au desfășurat activitate în domeniul asigurării subvenționate a riscurilor de producție în agricultură. În total în anul 2012 au fost încheiate 227 contracte de asigurare subvenționată a riscurilor de producție în agricultură cu suma asigurată de 1160,3 mil. lei. Valoarea cumulativă a primelor brute subscrise a constituit 74,6 mil. lei, înregistrând o creștere cu 32,4 mil. lei față de valoarea înregistrată în anul precedent (Tab.3).

Tabelul 3

Prime brute subscrise și despăgubiri plătite pentru asigurarea subvenționată a riscurilor de producție în agricultură pe obiecte de asigurare în anul 2012, mil. lei

Obiecte asigurate	Prima totală de asigurare, mil. lei	Inclusiv achitată de		Ponderea în totalul încasărilor, %	Despăgubiri de asigurare achitate, mil. lei	Ponderea în totalul despăgubirilor, %
		producătorul agricol	stat			
Recolta	73,3	31,3	42,0	98,3	99,3	99,08
Plantații	0,3	0,1	0,2	0,4	0	0,14
Animale	1,0	0,5	0,5	1,3	0,9	0,78
În total	74,6	31,9	42,7	100,0	100,2	100,00

Subvențiile alocate la plata primelor de asigurare au constituit 42,7 mil. lei, sau cu 18,5 mil. lei mai mult față de anul 2011, înregistrându-se o creștere a interesului producătorilor agricoli pentru acest tip de asigurare. Totodată, potențialul asigurărilor agricole în Republica Moldova rămâne a fi nevalorificat, suprafețele cuprinse de asigurare constituind doar 5 la sută din totalul terenurilor agricole. Despăgubirile de asigurare au constituit 100,2 mil. lei și s-au majorat de 4,2 ori față de anul precedent. Evoluția primelor și despăgubirilor achitate este prezentată în Figura 2.

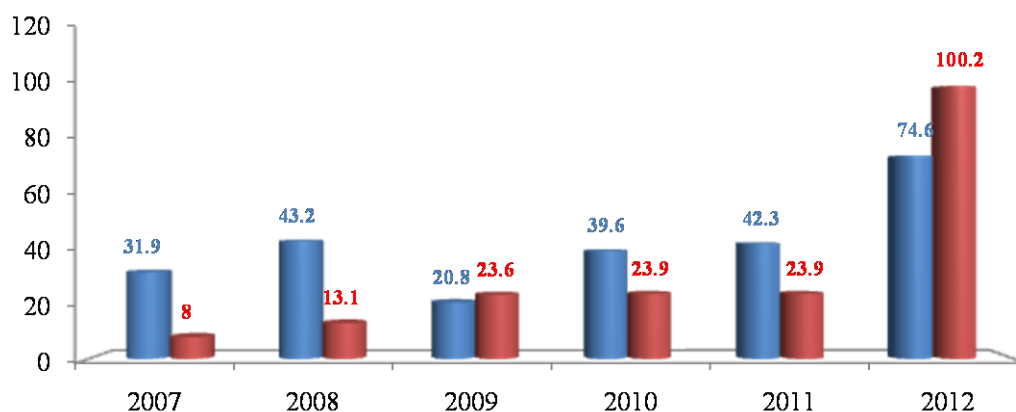

Fig.2. Prime brute subscrise și despăgubiri achitate pentru asigurarea subvenționată a riscurilor de producție în agricultură pentru anii 2007-2012, mil. lei.

Sursa: [3]

Din numărul total de contracte de asigurare a riscurilor în agricultură în anul 2012 cea mai mare pondere revine companiei Moldasig S.A. – 87,45% (223 contracte) și numai 12,55% (32 contracte) au fost încheiate

de compania de asigurări Moldcargo S.A., dar care a încasat 32,65% din subvențiile alocate de stat pentru această măsură de subvenționare.

În anul 2012, din cauza situației precare, s-a preconizat stimularea dezvoltării creșterii bovinelor. Potrivit experților, cca 92% din cei care se ocupă cu creșterea bovinelor dețin cel mult 2 vaci. Vârsta celor care întrețin bovine este destul de înaintată și astfel în Republica Moldova sectorul zootehnic este pe cale să dispară, dacă nu va fi reformată radical ramura respectivă. Reforma necesită și o strategie de dezvoltare a acestui sector, inclusiv măsuri de subvenționare.

Unele măsuri de subvenționare existente până în anul 2011 au fost excluse la sugestia experților europeni pentru o gestionare mai bună a fondurilor. Astfel, la sugestia FMI, compensarea fertilizanților și a produselor de uz fitosanitar, pomparea apei și agricultura ecologică au fost excluse din măsurile de subvenționare pentru 2012, deoarece ele presupun cheltueli curente și nu se includ într-o politică rațională a subvenționării. Excluderea acestor măsuri presupune subvenționarea mai eficientă a altor măsuri. Producătorii agricoli nu mai pot aplica pentru subvenționarea achiziției pesticidelor și a îngrășămintelor minerale. O asemenea decizie s-a adoptat în vederea contracarării înțelegerilor de cartel între importatorii de produse de uz fitosanitar. De asemenea, în 2012 a fost exclusă subvenționarea materialului săditor și a răsadului crescut în palete celulare. Aceasta din cauza fraudelor depistate și lipsei unui mecanism eficient de monitorizare a valorificării după destinație a subvențiilor. S-a decis subvenționarea doar a investițiilor în sere, solarii și tuneluri.

În Republica Moldova, la momentul actual este dificil a se da o apreciere cantitativă a eficienței impactului subvenționării asupra dezvoltării agriculturii, atât la nivel global (la nivelul agriculturii – ca sector al economiei naționale), cât și la nivelul produselor. Aceste dificultăți sunt determinate de lipsa unei politici constante în domeniul alocării subvențiilor în acest sector. Totodată, valoarea subvențiilor alocate este prea mică pentru ca să contribuie la ameliorarea anumitor produse autohtone [5, p.157-162]. Reformele politicii agricole din țările dezvoltate au ca obiectiv pe termen lung reducerea treptată a subvenționării agriculturii și asigurarea faptului ca mecanismele pieței să direcționeze nivelul și structura producției agricole.

Analiza informațiilor privind sursele alocate agriculturii începând cu anul 2002 arată că o asemenea statistică nu se realizează în modul corespunzător, în diverse surse fiind publicate informații contradictorii. Astfel, lipsa transparenței privind alocarea mijloacelor în vederea susținerii agriculturii creează dificultăți în aprecierea protecționismului agricol la nivel de produs, dar și la nivel sectorial. Aceeași cauză face imposibilă constatarea adevăraților beneficiari ai subvențiilor pentru agricultură. Cine sunt ei: producătorii sau consumatorii? Putem afirma cu certitudine că nici unii, nici alții nu simt această protecție: consumatorii sunt nevoiți să achiziționeze produsele alimentare la prețuri ridicate nu din cauza că agriculturii și-ar majora astfel veniturile, ci din cauza costurilor înalte ale industriei prelucrătoare de materii prime agricole și a comercianților.

Concluzii

Considerăm că eficientizarea alocării subvențiilor în agricultura Republicii Moldova poate fi realizată dacă se va recurge la reformarea strategiei de susținere a producătorilor agricoli prin crearea unui sistem de stabilizare a piețelor și de susținere a veniturilor producătorilor agricoli, compatibil cu Politica Agricolă a UE.

O altă măsură în vederea facilitării accesului producătorilor agricoli la fondul de subvenționare ar fi demonopolizarea pieței asigurărilor în agricultură, care la moment este reglementată și se limitează doar la două companii ce prestează servicii de asigurare a riscurilor de producție în agricultură.

Acordarea fondurilor de subvenționare necesită utilizarea lor rațională și monitorizarea eficienței utilizării acestora, pentru a evita escrocherii, scheme frauduloase și abuzuri și pentru a asigura transparența în domeniul vizat. Pentru evitarea acestora, precum și în scopul aprecierii eficienței valorificării acestor surse este necesară asigurarea transparenței direcțiilor de utilizare: în ce mărime și care sunt rezultatele alocării subvențiilor?

Bibliografie:

1. Legea bugetului de stat pe anul 2013, nr.249 din 2 noiembrie 2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.263-269.
2. Legea privind asigurarea subvenționată a riscurilor de producție, nr.243-XV din 8 iulie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.132-137/704 (cu modificările și completările ulterioare).

3. *Mecanisme de intervenție și plăți în agricultură. Impactul acestora*: Comunicat informativ al Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură AIPA (Agency of Intervention and payments for agriculture). www.aipa.md (accesat 22.02.2013)
4. *Direcțiile și mecanismele de subvenționare a sectorului agroindustrial pentru anul 2013*:. Comunicat informativ al AIPA.
5. TIMOFTI, E. *Eficiență și competitivitate în agricultură*: Monografie. Chișinău: Complexul Editorial al IEFS, 2009. 296 p.
6. www.statistica.md
7. <http://ec.europa.eu/competition>
8. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Prezentat la 05.07.2013